

S'acosta l'estrena mundial i ja n'hi ha que diuen que serà el film de l'any. Però també n'hi ha que, només de pensar-hi, s'han posat les mans al cap. Si és cert que les adaptacions (de novel·les o de còmics o de què convingui a l'avidesa cinematogràfica) mai no acaben de ser senzilles, encara ho és més en el cas d'una obra pràcticament de culte. O sense el pràcticament.

Watchmen, premiat i reeditat i traduït i prestigiat al llarg del temps, fou l'únic còmic que la revista *Time* va incloure, l'any 2005, a la llista de "les cent millors novel·les des del 1923 fins a l'actualitat". Stan Lee, un altre mite de les historietes il·lustrades, la va definir com el seu "còmic preferit de tots els temps no publicat per Marvel" (posició obliga: ell és guionista dels marvelians X-Men i Spiderman) i ja és un tòpic comparar-li la contribució a la que va significar *Ciutadà Kane* per al cinema. Potser no s'ho pensava, el seu creador, Alan Moore, que escrivia aquest punt i seguit, quan, a mitjan anys 80, es va proposar d'infantar "una *Moby Dick* de superherois", una obra intensa i potent i inoblidable. O potser sí. Perquè n'hi ha hagut uns quants, de treballs de Moore que han marcat època.

Tampoc no és la primera vegada que les criatures de Moore s'enfronten al sedàs de la pantalla, val a dir-ho: aquella prescindible adaptació de *The League of Extraordinary Gentlemen* o el *From Hell* amb Johnny Deep (que versionava l'original aproximació en blanc i negre al món de Jack l'Esbudellador) o la discutida *V for Vendetta* (Moore mateix es va encarregar d'encendre la polèmica en exigir que li esborressin el nom d'un film al qual ha dedicat els més encesos vituperis) tenen origen en els seus corrosius, malabavosos i brillants guions per a còmic.

Una de les característiques d'aquella historieta que es va començar a publicar per lliuraments (dotze mesos, dotze capítols: el dotze hi és omnipresent, a l'obra, en relotges i al·lusions) l'any 1986 i que després es va anar reeditant en format "novel·la gràfica", repetida per crítics i analistes de tota mena i condició, és el seu vessant cinematogràfic. Però la cosa no queda tan clara si escoltem el creador: "La relació entre els films i els còmics s'ha sobrevalorat." Alan Moore no nega pas que

Qui vigila els vigilants?

Dos dels *watchmen*, Au Nocturna II i el Comediant, poc abans de dissoldre a la seva expeditiva manera una manifestació.

El 6 de març s'estrena la versió cinematogràfica de 'Watchmen', un còmic que va trasbalsar el gènere ara fa vint anys i que ha esdevingut matèria de culte per a afeccionats i nouvinguts al món de la historieta gràfica. Qui sap si el film complirà expectatives, però de segur que serà, si més no, una bona excusa per a rellegir l'original.

comprendre les tècniques cinematogràfiques pugui ajudar a escriure còmics millors. Però ja està. De fet, el 1988 mateix declarava que a *Watchmen* va voler explorar àmbits en els quals "els

còmics reïxen i cap altre mitjà no és capaç de fer-ho".

Potser per això ha trigat tant a veure la llum un film sobre el mític univers. Hi ha hagut projectes, però tots s'han anat

esvaint. L'autor mateix s'encarregava de desanimar els interessats: "No crec que es pugui fer", li va deixar anar a l'ex-Monty Python Terry Gilliam, que temps ha semblava que dirigiria el projecte per a la Warner Bros.

De fet, el marxandatge que sol generar qualsevol film d'aquestes característiques és un altre dels blancs de l'agut guionista. Ja al mateix còmic un dels personatges i antic vigilant rebia invectives d'un ex-company de disfressa a propòsit de "muntar una empresa per vendre pòsters, llibres de dietes i soldats de joguina" basats en la seva imatge, cosa que equivalia, segons aquest explícit punt de vista, a prostituir-se. Els comentaris d'Alan Moore sobre la qüestió tenen la seva dosi de sarcasme: el guionista de seguida se n'imaginava els anuncis: un Action Man de Rorschach que "trençarà tots els dits dels teus transformers! Ninots del Dr. Manhattan que et provocaran càncer!".

Què li ha passat al somni americà? La pregunta té, a *Watchmen*, una resposta aclaridora: "Que s'ha fet realitat." El món que hi queda descrit és a anys llum de qualsevol idealització futurista igual com els protagonistes de la història són lluny de les edulcorades personalitats dels superherois en voga. Fins i tot els dolents als quals s'enfronten

tenen tan poca gràcia com aquell Capità Massacre amb vel·leïtats masoquistes que practica el crim només per fer-se trobadís a algun vigilant i aconseguir que l'estossini.

I és que, al capdavant, no ho són pas, superherois, aquesta colla de disfressats, sinó més aviat un grupet de desequilibrats, megalòmans, intolerants i neuròtics ciutadans amb ànsia, això sí, de fer el bé. Allò que ells entenen que és el bé. I de combatre, per tant, i en definició d'un emmascarat primerenc, el Capità Metròpoli, els "nous mals socials", és a dir, "la promiscuïtat, les drogues, la subversió universitària i tota la resta".

L'acció comença a Nova York ("aquesta ciutat espantosa que crida com un escorxador ple de criatures deficientes", en paraules d'un dels seus "defensors"), l'any 1985. El 12 d'octubre, concretament (sempre el 12). No pas el que nosaltres hem viscut, sinó un altre. El d'un octubre plujós i tèrbol que contempla amb fredor l'enèsim mandat de Richard Nixon. Un 12 d'octubre que ha vist l'assassinat d'un fidel servidor de l'administració nord-americana, Edward Morgan Blake, conegut al món dels emmascarats per *el Comediant*.

Perquè en aquest segle XX que retrata *Watchmen*, els disfressats han tingut un paper real i brut com la vida (i la canalla, per tant, troba evasió llegint còmics de

pirates): des de final dels anys 30, Nova York ha vist proliferar les malles i les capes i les ales i els antifàços. Aplegats sota el paraigua d'un grup que els dona marca de cara als mitjans, els *minutemen* tenen una dècada d'esplendor que s'apaga amb algunes morts i casaments. Es dissolen l'any 1949.

De seguida, però, aquesta primera onada troba relleu. Fins que un seguit de revoltes civils ("Who watches the watchmen?" –és a dir, 'Qui vigila els vigilants?' –és un interrogant que apareix i s'insinua constantment en pintades i grafitis) acaba generant la llei Keene, l'any 1977, que els obliga a penjar els vestits llampants. I la majoria ho fan. Menys el Dr. Manhattan, amb poders reals i gairebé il·limitats, i menys el Comediant, també, amb la seva manca d'escrúpols (tots dos treballen a les ordres del govern Nixon i decanten cap a ell la balança de la guerra del Vietnam). I menys el desagradable Rorschach, també, que no se sent al·ludit per les lleis.

El 12 d'octubre del 1985, en un món dividit en els dos blocs que amenacen de volar-se mútuament (i la resta del planeta per torna) a cop d'ogiva nuclear, el Comediant ha estat assassinat. Rorschach ho vol investigar, convençut que algú complota contra els antics *watchmen*. El passat es remou. I torna. I es resol. A la seva manera.

Personatges amb màscara

MINUTEMEN

Formen el primer grup de *superherois*. A la imatge, en una instantània del 1939 (quan, segons *Au Nocturna*, "posar-se una disfressa i protegir el teu barri havia esdevingut una mena de moda"). Són la **Silueteta**, de qui amb prou feines sabem que era austríaca, jueva exiliada, i que en fer-se públic el seu lesbianisme fou expulsada del grup i assassinada al cap d'un mes i mig; l'**Espectre de Seda**, una ballarina de tocs vulgars que s'apunta a la moda justiciera, tot seguint els consells del seu agent, i que amaga l'origen polonès; el **Comediant**, el més jove i també el més violent i amoral i l'únic que continuarà en actiu després de la dissolució del grup; el **Justícia Encaputxada**, possiblement un ex-forçut del circ, el primer emmascarat que fa acte de presència, amb la seva caputxa de botxí, admira el Tercer Reich i fa públic un romanç amb l'Espectre (una maniobra per a fer callar els rumors sobre la seva homosexualitat, diuen); el **Capità Metròpoli** (reflectit al mirall), *ex-marine* impulsor dels *minutemen* i amb gens dissimulats tics racistes i homòfobs, es mor en un accident de cotxe el 1974 sense aclarir el seu presumpte afer amb el Justícia; i l'**Au Nocturna**, antic policia que, després de disfressar-se de mussol i d'escriure unes

EL TEMPS

explosives memòries, regenta un taller mecànic; i l'**Home Arna**, que era capaç de planar per l'aire gràcies a les ales del seu vestit i que ha acabat alcoholitzat i internat en un manicomi; i en **Dòlar Bill**, antiga estrella de l'atletisme universitari contractat i creat per un banc per tal de fer-ne el seu "heroi particular", que és cosit a trets per un grup d'atracadors quan se li enganxa la capa a la porta giratòria d'una sucursal bancària que pretenia defensar.

EL COMEDIANT

"Era un malparit. Era un monstre. Sabies que va intentar violar la meua mare quan tots dos formaven part dels *minutemen*?" Quan en fa la definició, Laurie Juspezyk, la segona Espectre de Seda, no sap que aquest personatge que reconeix sense embuts els assassinats comesos en nom de l'ordre i del govern és el seu pare. La cicatriu que li solca la cara és el senyal de l'atac d'una dona vietnamita, embarassada probablement d'ell, que va matar sense contemplacions. Quan algú el mata a ell, anys després, es desencadena la història.

EL TEMPS

BANG? No, gràcies! Més enllà de la trama, però, hi ha l'atmosfera, el rerefons, les referències, els interrogants, les reflexions i fins i tot els divertiments que solquen una història que no s'ha pretès mai innòcua.

Bevent dels antics superherois ja mig caiguts en l'oblit (el Capità Àtom respira sota l'omnipotència del Dr. Manhattan, per exemple) o cíclicament recuperats (els invents i la posa dels dos Au Nocturna remetent clarament al famós Batman), però també de les obres i la personalitat de William Burroughs, i de la pròpia imaginació i voluntat, Alan Moore va decidir de portar "a un àmbit completament nou" els coneguts i ja tirant a polsosos superpersonatges.

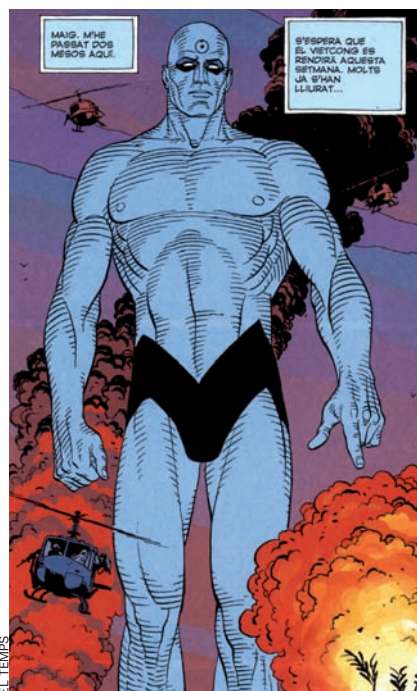
La història confegeix un univers que no ha tingut (ni ha de tenir) continuïtat: és una altra de les diferències amb les llargues nissagues de còmic que s'allarguen, canviant de dibuixants i guionistes segons el tram, fins que el públic diu prou. El treball de Moore a *Watchmen*, en canvi, queda ben clos a la darrera vinyeta. Ara només s'hi poden sumar estudis i especulacions i debats i el que s'hi vulgui afegir (hi ha, val a dir-ho, munucioses anàlisis sobre la construcció narrativa i els petits missatges i la simbologia i les interpretacions i les simetries i els etcèteres d'un còmic que continua fent córrer entusiasmes i rius de tinta). Certament, Moore mateix reconeix que fins i tot ell hi ha trobat, a

la sisena o la setena lectura, detalls que no coneixia.

No hi ha *bangs!* ni *boums!* ni *pows!* ni el seguit d'onomatopeies que solen omplir el gènere, a *Watchmen*. Ni tampoc no s'hi dibuixen les característiques ratlletes de moviment. I se segueix sempre una estricta demarcació de vinyetes. Coses, totes, que no converteixen les il·lustracions de Dave Gibbons en res que pugui suggerir congelació. Ans al contrari. De fet, hi ha escenes d'un moviment que realment es visualitza, d'un dramatisme extrem (la mort d'Au Nocturna és estremidora). I és que Moore va donar total llibertat a Gibbons per a crear els personatges. Però Gibbons, alhora, es va cenyir estrictament a les exigències i les indicacions del detalladíssim guió.

El resultat ha estat considerat una obra d'art. I no queda clar que la conjunció es pugui traslladar al llenguatge cinematogràfic. Moore, almenys, considera que no. Diu que el bombardeig d'imatges d'un film no té res a veure amb la lenta digestió que permet el format amb què ha estat concebuda l'obra i que la defineix, amb el tornar enrere i repassar diàlegs i vinyetes i trobar-hi detalls i suggeriments nous cada vegada. Diu que no el veurà, el film, que el seu llibre és "una obra per ser llegida i rellegida, estimada i acaronada". És un còmic.

Núria Cadenes

DR. MANHATTAN

Un accident nuclear converteix Jon Osterman en aquest ésser amb control sobre el temps i la matèria que acaba situat més enllà del bé i del mal i per al qual la vida a la Terra "és un fenomen sobrevalorat". És l'únic de tots els disfressats que té poders i al qual, de fet, no li cal disfressa (el seu blau és original i el modula al gust). És l'arma per excel·lència del govern dels EUA (i fa que guanyi la guerra del Vietnam, per exemple) i actua a les ordres del Pentàgon. La moralitat dels seus actes, diu, se li escapa. Tot i desinteressar-se gradualment dels afers humans, es destarota en saber que ha provocat càncer a xicotes i amics i se'n va a Mart. La seva absència, però, trenca l'equilibri entre les potències. Acabada la història (per bé que, assegura, "res no acaba mai"), se'n va "a una galàxia menys complicada" i potser, comenta, hi crearà "alguna forma de vida".

OZYMANDIAS

Considerat l'home més intel·ligent del món ("senzillament tinc un equip de relacions públiques que en fa un gra massa", diu ell, tanmateix), "una criatura aviada i decadent", segons Rorschach, i megalòman declaradament atret per Ramsés II i Alexandre el Gran, es retira voluntàriament de la vida d'"heroi", fa pública la seva identitat i forja un imperi financer. Continua, però, decidit a fer "el bé". Peti qui peti.

RORSCHACH

Pren el nom i la màscara amb taques de tinta del famós test psicològic. Una infantesa difícil, una personalitat cada vegada més paranoide, una veu "horrible i monòtona", un fàstic declarat per la ciutat i la gent que hi viu defineixen, entre més trets, un personatge que es mira el món en termes de blanc o negre. Com un detectiu en decadència, vesteix barret i gavadina tronada. Llegeix amb fruïció el diari ultradretà *New Frontiersman*.

AU NOCTURNA II

És l'home del carrer, un antic fan de l'Au Nocturna original que en pren el relleu quan l'altre se sent gran i cansat. Ell també deixa, després, vestits i invents (una mena de nau voladora amb ulls de mussol n'és un de característic) per imperatiu legal i amb certa recança (Rorschach, amb qui havia fet tàndem, li'n farà retret en una escena memorable). Acaba embolicat amb Espectre de Seda II quan ella planta el Dr. Manhattan.

ESPECTRE DE SEDA II

Filla de la primera Espectre de Seda i del Comediant, la seva mare, amb qui manté una relació tibant, la impulsa, de jove, a continuar la saga. S'enamora del Dr. Manhattan, penja la disfressa ("aquella minifaldilla ridícula i l'escot que m'arribava fins al melic") i es converteix, segons auto-definició, en "la mantinguda de l'arma secreta de l'exèrcit". En tot cas, ella és qui recuperarà per a l'"arma secreta" un toc de sensibilitat.